

Q. B. V.

DISSERTATIONEM HISTORICAM,

DE

SANCTO

HENRICO

FENNORUM

APOSTOLO,

ALTERAM,

Consentiente ampliff. Facult. Philos. Acad. Aboënsis,

PRÆSIDE

ALGOTHO A.

SCARIN,

HISTOR. ET PHIL. CIV. PROFESSORE, BIBLIOTHECAR.

ACADEM. ejusdemque h. t. RECTORE,

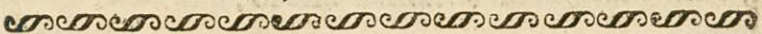
PRO GRADU

examinandam sistit

ERICUS AND. SUNDIN

ferentius

DIE IX. JULII, MDCCCXLIX.

ABOÆ, excud. JOH. KÆMPE, Reg. Acad Typ.

Stæ R:æ M:ris
Magnæ Fidei VIRO,
Illustrissimo atque Generosissimo DOMINO,
D. N. HENRICO JACO-
BO WREDE,

Savolaxiensis REGIONIS, una cum parte Kymenægard-
ensis, Nyslottensis, Nylandensis & Tavasteburgensis PROVIN-
CIARUM, nec non Carolice GUBERNATORI excellentis-
simo, LIBERO BARONI de Elmå &c.

MÆCENATI SUMMO.

NÆ mihi perverso caleant mea pectora thyrso,
Splendida qui nullus vereor TUA limina adire,
O Savolaxiadum columen, jubar atque voluptas,
Pontificemque meum, longa oblivione sepultum
Sistere, qui primus semet submittere CHRISTO
FENNONES docuit ferro, PAPAMque vereri!
At favor immensus, quem mens TUA æthere nata
Heroicis nexu junxit virtutibus ARCIO,

Nostra

S:æ R:æ M:is
Magnæ Fidei VIRO
Reverendissimo PATRI ac DOMINO,

**D^N. OLAVO
KIOERNING,**

S.S. Theologiæ DOCTORI celeberrimo, inclutæ dice-
ceosæ Herculandensis SUPERINTENDENTI eminenti-
tissimo, Ven. Consistorii ibidem PRÆSIDI gravissi-
mo, Regii Gymnasil Scholarumque EPHORO
adcuratissimo,
MÆCENATI MAXIMO.

UT fortis obstinationi meæ, quâ sub undecennali ad banc
academiam commoratione, pietatis & observantiae si-
gno nullo TIBI Reverendiss. PRÆSUL, spes meæ inno-
tescere potuerunt, quomodocunque occurrerem, hoc, quidquid
fuerit serotini fructus atque speciminis, nil nisi legationis
pontificiæ in banc gentem merita atque primordia comple-
ctentis, NOMINI magno & præcellenti TUO inscribendum
putavi. Erunt, qui omnem memet dedidicisse pudorem af-
firma-

Nostra &, qva premimur, dura inclementia fati,
 Materiem veniae promittunt fronte serena.
 Advenit ergo, licet nullo nitore coruscans,
 Immemor & prisca nominis tituliqve superbi,
 Deqve TULLO magno ac illustri Nomine gestit
 Splendorem mutuare suum, juxtaqve defendi.
 Scilicet in IEMET Numam pietate calentem,
 Aoniiqve gregis securum agnoscit asylum:
 Fata renascentis patriae miratur, & almae
 Haec Themidis fidum pronus veneratur Achatem,
 Nec prece, nec pretio qui mobilis, excutit artem
 Flectere, qva rabies svadet, qva gratia, justum.
 Mitibus ergo genis prostratum suscipe Myrtam,
 Et pietatis eura monumentum extare iubeto
 Auctoris, tacito venerantis murmure Nomen,
 Mæcenas, Illustre TULLUM, meritaqve mirantis.
 Sic ULA Svediacis splendent quae nomina fastis
 Seculis Aonides committent clara futuris,
 Et memor illorum grates feret ore modesto;
 Nec prius, hos gelidos spiritus quam deserit artus,
 Desisset, precibus SUMMUM exorare TONANTEM:
 Nestoreos secula ut currant TIBI prospera in annos,
 Utqve comae albentes signentur flore juventae,
 Grandis & Lixim sis sero in tractibus umbra!

Illustrissimi atqve Generosissimi Nominis TUI

Devotissimus cliens
 Er. And. Sundin.

firmabunt, quod fastigii immemor illius, ad quod TEMET, Ecclesiarum Norrlandicarum ornamento fulcroque, NUNIMINIS providentia evexit; immemor tenuitatis meae, gratiam TUAM, gracilis & parum elucubrati opusculi huius contextu, demereri sustineam. At genio illo, quem animis excellentibus fautrix natura ingeneravit, fretus, temeritatis speciem hanc ipsam mihi non in deterius, nedum vitio versum iri, sed quam ceteris alumniis & clientibus praestas salutis propugnationem, eandem ad restituendum res retro sublaptas meas, compellatione rogatum bacce, non moleste TEMEI adhibiturum confido. TU vero, PATER & EPISCOPE reberendissime, pium & sincerum novi clientis TUI adfectum spe sua adminiculoque frustrari ne patiari. Et licet alia multa, quam exilia haecce vultu TUO aspectuque digna esse agnoscam, suscipe tamen, qua assolles animi generositate obsidem devotionis meae tabellam hancce, quam TE penes domi pendere volo, modo quo Apollini carmina sua Graeci, religionisque sacrario suo frugum primitias Hebraei olim consecravere. Meum erit vicissim pro TUA TUORUMque, puta nobilissimae familiae sempiterna incolumitate nunquam non preces & indefessas ad caelum tendere palmas.

Reverendissimi NOMINIS TUI

Devotissimus cliens
Ericus Andr. Sundin,

Plurimum reverendis atque praeclarissimis Dominis

MAGISTRIS,

Regii Gymnasii Hernœslandensis *LECTORIBUS* dexterimis, Consistorii ibidem *ADSESSORIBUS* gravissimis, promotoribus atque patronis certissimis, omni honoris cultu adficiendis.

Admodum reverendo atque praeclarissimo Domino,

Mag. ANDREÆ NENZEN,

PASTORI in Summe longe dignissimo, per australem Jemtiae districtum *PRÆPOSITO* meritissimo, ut studiorum meorum Moderatori quondam fidissimo, ita quavis animi veneratione ætatem colendo.

Admodum reverendo atque clarissimo Domino,

Dn. MICHAELI HEINTZIO,

PASTORI in Symbmâ dignissimo & adjacentis districtus *PRÆPOSITO* longe laudatissimo, tautori & benefactori quovis observantiæ cultu protequendo.

Nobilissimo & perquam strenuo Viro,

Dn. PAULO HEINTZIO,

Legionis equestris *ADJUTORI* solertissimo, ut nutritio olim propensissimo, ita & nunc quoque ob amorem in me prorsus paternum, nullo non pietatis cultu, *PATRIS* loco, ætatem honorando.

Plurimum reverendo atque praeclarissimo Domino,

Mag. ELAVO FRIESEDAHL,

PASTORI in Gudmunrâ meritissimo, ut Informatori quondam fidissimo, ita benefactori & promotori pia mente ætatem devenerando.

Admodum reverendo atque praeclarissimo Domino,
Mag. ABRAHAMO ABR. BURMAN,
Ecclesiae Offerdalenfis PASTORI longe meritissimo,
per borealem Jemtiae districtum PRAEPOSITO gravissi-
mo, patrono atque evergetæ omni honoris cultu
suspiciendo.

Admodum reverendo atque praeclarissimo Domino,
Mag. ANDREÆ SÖDERSTRÖM,
Ecclesiarum quæ DEO in Thuna Medelpadum col-
liguntur, PASTORI dexterrimo & adjacentis districtus
PRAEPOSITO longe meritissimo, ut informatori olim
accuratissimo, ita quavis pietate æternum
devenerando.

Admodum reverendo atque praeclarissimo Domino,
Mag. JOHANNI DAVIDI ALOPOEO,
PRAEPOSITO & PASTORI in Låpewirda Savolaxiæ me-
ritissimo, benefactori atque promotori sincero ani-
mi affectu & pietate perpetim colendo.

Nobilissimo atque consultissimo Viro,
Dn. GEORGIO GUST. SALONIO,
Dicastrii regii, quod Aboæ floret, ACTUARIO
dexterrimo, fautori, benefactori atque amico beni-
volentissimo.

Plurimum reverendo atque praeclarissimo Domino,
Mag. JOHANNI TOUSTEN,
PASTORI in Nistra vigilantissimo, ob innumera in me
collata beneficia, gratissima mente nunquam non ho-
norando, colendo.

PIELAS in me VESTRA, inque literarum cultores nullis non singularis benivolentia facit, ut beneficia illa prorsus singularia, quae in me VOSMET, non contulistis, sed cumulastis, intra conscientiam premere nullus possim. Serena itaque, quae soletis, fronte religionis Christianae in Fennia primipilum mystam, temporum injuria magis quam sua culpa squalentem, quo alienigenas annis & meritis venerabiles viros adspicere soletis, penes vos vultu sereno hospitioque excipite, & demum memet qui memoriam rerum gestarum hujus, meae in VOS observantiae symbolum extare volui; memet, inquam, measque spes atque fortunas in posterum commendatissimas Vobis habete. Mihi nihil prius, nil antiquius erit, quam DEUM assiduus compellare precibus, ut cum à cura liberali vestra spes & laetitia mea pendeat, Vosmet ad Nestoris annos usque sospites & incolumes praestare velit, ut ecclesiae atque reipublicae, quarum bono nati estis, alis super alia operibus diutissime prodesse queatis. Fuit haec, est, & erit summa votorum

Admod. reverendorum, praeclarissim. atque nobilissimorum Nominum VESTRORUM

Cultoris observantissimae
E. A. S.

D. D.

APHORISMUS I.

Religionem, cujus a coactione immunitatem sanctam voluit, qui menti libertatem indulsit, benignissimus Creator, invalescente Papatum dominio fastuque, viribus atque armis fuisse propagatam gentibusque obtrusam, nisi in historia hospes, ignorare nemo potest.

APHOR. II.

Perverfam istam religionis instaurandæ rationem, quod ad hanc nostram gentem, sufflamine injecto, retinuit & compressit quidem laudatiss. per secula IX. X. & XI, Svethiæ Regum prudentia. Ast gubernaculis imperii ERICO IX. rege, plus latis *humili* pioque, admoto, pariterque HENRICO Angl^o ad episcopatum Upsal, evecto, non solum indigenæ ipsi, sed & Fenni, extra Svethiæ pomeria tum temporis constituti. (a), pristini status sui, non naturalis independentiæ solum, sed & conscientiæ libertatis, mox naufragium fecerunt.

(a) Habebant Fenni, teste Vildio, usque a tempore Othini jun. diversam a Svethis, cum vitæ tum quoque

imperii rationem. Eosdem, crebris irruptionibus & depredationibus, in semet irritare soliti fuere Scandiae reges, adeo ut saepius, infausto & nomine & omine, bellum in eosdem nostrates movere cogerentur. Afflictionem illam ut abs se & gente sua in tempore rex removeret, instructa classe Fenniara petiit; episcopo comitatus HENRICO, qui, quam actu uno eodemque, non simplicem sed geminam, non civium suorum modo, sed & pontificis Romani gratiam Rex initurus esset, si in partes infidelium religionis mysteria inferret, auribus ejus insusurrare nusquam intermisit.

APHOR. III.

S Verbis advenientibus, copiasque suas in plantae illa, juxta quam semet in mare exonerat. Aura annis, explicantibus, Fennos nostros armis & dolabris suis adsvetos (a) statim occurrisse, atque agmini hostili semet opposuisse, perplexè nemo dubitat. Quo vero duce & tubpratore, quibusque praelium iniverint signis, non adeo liquet.

(a) Fennos nostros, flexilibus libris, thoracis loco, galeisque ex unguibus bouum & rangiferorum ingeniose nexis coagmentatisque, coriove ad formam capitis flexo figuratoque, Germanorum more veterum, de quibus Cluverius, indutos fuisse, quae Noutensi cenotaphio insculptae visuntur praeslantium imagines, nosmet dubitare non sinunt. Conspirat in eandem sententiam, OLAVO MAGNO praeunte, JUSLENIUS in Aboa Veteri & Nova, qui caleamenti genus illud, seu proprium, Fennis vindicat. Quidquid sit, libripedes (Björkebenar) hodie sunt etiam,

aut si cum ADAMO Brem. loqui velis, himantipodes & loripedes, quorum vitae consuetudinem dissitae gentes fugerint atque reformidarint. Arma quod attinet, arcus, fundas & clavas hyperboreis, & quidem praecipue Fennis, in usu fuisse contendimus, Tacito in illam sententiam nosmet praeceunte & de gente hac ipsa palam faciente, quod omnis in sagittis spes eorum sita fuerit, quos ferri inopia ossibus asperarint. Scilicet, in illa pristini aedi simplicitate & ruditate, quâ sanguine, quam sudore, necessitates vitae acquirere, magis honestum habebatur, quid mirum de meo & tuo controversiam alii neque armis disceptatam fuisse, quam quae furor & festinatio subministrare potuerint. *confr. Ol. Magn. Libr. II. c. 12, 13. Lucret. L. V. v. 1282. Horat. L. I. Sat. 3. Hollbergii Hist. Dan. p. 105. & Cluv. Geogr. p. 338.*

APHOR. IV.

SVethos, quo jam olim indui consueverant, habitu militari instructos, praeter vexilla ordinaria, S. Olavi, gentium sub arcto communis patroni, aliusve Sancti, exercitui tuo praetulisse, dubitare nos non finit ævi illius superstitio (a). Henricum, *μεγθόερον* eorum, ante prima signa stetit, pacemque Fennis, si fidem Christianam amplecti vellent, multis obtulisse primum; mox cum eandem obtrudi sibi minime pati vellent, ferale belli classicum intonuisse, quis dubitabit? Ruentibus utrinque, horrendo vociferatu, in pugnam, ad æmulationem & vindictam nominis Divini ab infidelibus capeffendam, legnities, si qua parte sese

4
 proderet, *pacis tuba* pro *flabello* erat. quo enim ad pie pugnandum efficacius inflammarentur tui, non ante pugnam modo, sed imprimis flagrante eâdem, cœlitum confortio actores tragediæ hujus adscriptit, & de eo quam securissimos esse iussit omnes, qui in bello, quo non justius aliud, gloriote occumberent (*b*). Ast non ad prælium fortiter capeffendum modo, fecialium more veterum, tubas & faces fuisse Clericos, sed in ipsa pugna magnis exercitibus præfuisse, testis est experientia (*c*). De *HENRICO*, quod ab ineunte adolescentia artem utramque, puta occidendi & convertendi juxta coluerit, inque præfenti conflictu invictæ pietatis experimenta utringue dederit, etiam sine teste certus sum. quin, neque alius forte ambiget, qui de præfumptione, qua ad omnem pace belloque dictaturam hac ætate episcopi adspirabant, quicquam inaudiverit.

(*a*) *Confer sis dissert. Aboënsẽ paulo ante vulgatam, de Veter. S. GOTH, religione signorum militarium.*

(*b*) *Ita cum adversus SVERRUM Sigurdsonium pugnaret MAGNUS Erlingi Norvagiæ rex, de ESTENO Archiepiscopo annales referunt, quod præconis voce passim Et ubique certiores omnes illos fieri voluerit, qui in acie caderent, quod cœlitum cœtui confortioque prius adscriberentur, quam mortis rigore sangvis obtorpesceret venis illorum: ESTEN Archebisp i Tråndem lät hysa på i alla kyrkor / at alla deras Siålar / som falla under R Måns i strid / skulle vara i himmelen förr*

förr än blodet blefve kallt i deras ädrot / vide sis Nordiska Sagan edit. Hafn. p. 507.

(c) Ejusmodi exemplis plena sunt historiae monumenta. PETRUS Sunelon Sialandiae episcopus CANUTI R. D. Generalissimus fuit in pugna ad Totawiff Scaniae, ubi 5. Episcopi & 60. alii S. ordinis viri occubuere, teste E. Benzelio, monum. Eccl. S. Coth. pag. 224. cfr. Chron. Sialandiae p. 49. Pugnae Machozensi in Hungaria multi adfuere Episcopi, vid. Hübn. Tom. IV. p. 804.

APHOR. V.

Inclinata tandem, fatone an fortitudine ad Sve- thos victoria, in interiora Oesterlandiae semet subduxerunt Fenni (a), Svethis, praedæ habita ratione, maritima occupantibus. Captivos, & si qui ceteri essent, qui victas victoribus ultro de- dere manus, non Odino aut Marti, sed aqua bap- tismali adspersos Christo vovit mitissimus rex; orisque maritimis Finlandiae, etiam quæ Holm- gardiam spectarent, pari victoria peragratis, & demum Henrico, qui plenariam gentis conversi- onem procuraret, apud provinciales eives, reli- cto, in patriam regnumque suum ipse rediit; di- gnissimus, qui in praemium virtutis & meriti non degeneris hujus, elogio insigniretur eodem, quo post eum, non multo interveniente tempore, re- gum Svethicorum alius condecoratus fuit, nempe ut sedis apostolicae filius obediencie cum effectu insigni- retur. (b).

(a) Cum Evangelii lux hunc angulum liquido magis col- lu.

lustrare, & de illis cælo soloque pellendis, qui Christ. detrectarent religionem, regis atque populi edictum magis magisque increbescere inciperet, incultas & nive geluque horridas, sub arctoo polo terras occupasse majores nostros gentiles, ubi ab omni vi & persecutione tutiores agere possent; quin, ista in fugam distractione sua demum Lapponibus originem pariter ac nomen dedisse, magni nominis viri conjiciunt, vide sis Scheff. Lappon. illustr. p. 50. & Nettelbladii, qui eum secutus est; Bibl. P. 1. p. 95.

(b) Quale elogium MAGNO Ladulaosio a Papa tributum fuisse observat nobil. Vilde p. 415.

APHOR. VI.

HENRICUS cum sociis in Fennia relictus pagos hac vicis pererrando, & ad ea, quæ videri poterant velificari suæ religioni, advigilando, sum non segniter auspiciatur munus Apostolicum. Admittentibus cœleste verbum, Christumque fide apprehendentibus baptismum contulit (a). divinæque mensæ dapes & pignora porrexit. Crescente fidelium numero, idoneis locis oratoria instituit, functionibus ecclesiasticis aliis atque aliis commodius peragendis apta (b). Templorum substructionibus sedulam & negotiosam contulisse operam, qui de zelo pietatis ævi illius novit, nemo dubitat. Quod verò pietatis munus idem ad effectum perducere non potuerit, interceptum opinione citius mortalis ævi curriculum illius in causa fuit (c).

(a) Per immersionem, non adspersionem, lavacro mystico
tin-

tinctos fuisse Fenos, labrum, cujusmodi in Nouensi templo aliisque hospitibus sacrorum locis etiamnum multa supersunt, non obscure innuit. Quod non episcopus ipse modo, sacramentum administraverit, sed per diaconos suos identidem etiam conferri curaverit, BINGHAMUS in antiquitatibus eccles. testis est, qui, siue ipsi suffecerint elementum baptizando, siue episcopo baptizanti porrexerint, aquarioli inde dicti fuerunt.

(b) Pio huic usui inservisse aediculam ex silvestri materia confectam, quae ab aede sacra Nouensi non integro balistae jactu abest, in vulgus recepta, & immemorialis praescriptionis auctoritate donata fabula est; cui nostrum nos neque difficulter adjiceremus suffragium, si quae mythico olim aevo obtinere corporum transformationes, statui Christianismi, jam ante invalescenti, quocumque modo convenirent, & in instanti vetus dominus casa parva duobus in templum verti posse, hoc nostro tempore cuiquam credibile videretur (*). Quidquid verò illud sit, in humili penetrati illo sancta DEI elogium facundo eloquio fudisse Mystam nostrum, publice & palam inveteravit opinio. (*) Ovid. Metam. 8. lib. vers. 701.

(c) Quoties in partibus infidelium gens Sacris Christianis initiaretur aliqua, omnia, quae reperiebantur, idololatrica fana & in immensum saepe spatium diffusa nemora tucique, clero & ecclesiae mox cesserunt. Ex eisdem vero excisis & demolitis, certe ad pietatis sui seculi genium usumque transformatis, templa, monasteria & nosocomia mox surrexerunt, veteres historiae ecclesiasticae scriptores plus simplici vice memorant. Ejusmodi in

Fennia quoque extitisse idolorum delubra, frondium sacra & incaedua vireta, sub nomine Hüdendangat (ristinkando & pyhitys=paikka b. e. loca sacra) hodie quoque conspicua, testes sunt; planumque insuper efficiunt tabularia aevi illius ecclesiastica, quae GREGORII Papae IX. in autographo bullam monstrant, qua lucos & delubra, ritibus paganis gentis nostrae deputata olim, THOMÆ Fennorum episcopo ejusque novellae ecclesiae, erogavit. Quin divus ERICUS gloriam pietatis & magnificentiae eandem, quam Constantinus, Theodosius, Ludovicus pius aliique imperatores Christiani ante eum sollicitè adeo aucupavissent, vehementer & ex animo adfectaverit, qui de pietatis zelo & aemulatione illius, quidquam noverit, nemo dubitat, certe non dubitat ISRAEL Erlandi biographus Divi hujus, qui cetera inter memorabilia hoc novo orbe gesta, refert ecclesiarum in novella gente foundationem etiam; Sed cum non nisi exiguo tempore apud Fennos exegerit ERICUS, proptius verò judicare illi sunt censendi, qui ad fundandas ecclesias auspicia Regis non defuisse ajunt, si quae verò aedes sacrae illo tempore excitatae fuerint, ductui & ordinationi Praefulis HENRICI, curam illam penitus in acceptis referendam esse. Conspirantem in illam sententiam confer fas Chronici incerti auctorem apud Nettelblad, Bibl. I. p. 114.

APHOR. VII.

Barbariem cum absurda pietate plerumque conjunctam, ad curanda lumina quæque regni negotia, Clero Pontificio viam aperuisse, res est notis-

9

notissima. De episcopis Finlandiæ, qui primis post
HENRICUM temporibus sederunt, id constat certe,
quod non cancellarii regum, consiliarii que modo
fuerint, sed lenatorio lato clavo ornati unâ cum
ecclesiasticâ, politicam dignitatem juxta gesserint
(a). Quod hunc nostrum attinet, etiam si in ordi-
nem regni lenatorum non ipse, neque ceterorum
præfulum alius quisquam, *ERICO* regnante, allectus
fuerit, quia, quæ regis & regni negotia fuerint,
ille nihilominus, supremo legationis jure, quamdiu
vitæ superstes esset, in hac gente administraverit,
tanto minus ambigendum, quanto præceptum il-
lud de non re gravioris momenti aliqua in regno
suscipienda, sine consilio summi Sacerdotis, multo
ante regi insulurasset; & ad consolidandam felici-
tatem domitæ nuper gentis vel præcipue pertine-
ret, ut non nisi prudenti & egregiè cordato viro
in manus traderetur procuranda respublica.

(a) *confr.* Dijkman, in *antiquitt. Eccles. S. G.* p. 243. *seq.*
Et 151. *addeſſis Part. prior. hystoriæ hujus S. X. it.* Oern-
hielmium *Hist. Eccl.* p. 123.

APHOR. VIII.

Sacrorum protomyſta noster, tot munerum emi-
nentia suffultus, ut plenariam ecclesiæ dire-
ctionem, quam cum sacerdotio connexam, abs-
que repræsentatione pænæ frivolam, exsangvem imò
nullam esse existimavit, ad se pertinere ostenderet,
Lalium, virum in hac regione, sicut *OERNHIELMIO*
audit, ortu & munere magnum, ob homicidium

quoddam perpetratum, sævissimo mox ferit excommunicationis fulmine (a). Barbarus autem, qui non alium in terris DEUM vel dominum, quam lactorum nervos viresque suas agnovit, cum se vita civili, & humanitatis jure omni, confortiiqve cum aliis fruendi potestate privatum animadverteret, illatam absenti sibi suæqve domui injuriam (b) ulturus, HENRICUM, Kiuloënsi lacu exceptum securisque, quam humeris portabat, promiscuis ictibus prostratum, per illustre, si Diis placet, martyrium, ad cœlestia regna transmisit, circa annum 1158.

(c).

(a) Pœnarum, secundum sacram pontificiorum mathese proportionatarum, varii fuerunt gradus, quorum supremus & veluti culmen, supra quod ascendere noluit eorum pietas, erat solemnis excommunicatio, quæ accensis lucernis & pulsatis campanis peragebatur; omnibus, sub eadem pœna, interdictis, ne ullum cum excommunicato amplius commercium haberent. Hanc pœnam, quam cum extrema infamia conjunctam ipsa etiam natura abhorret, gentilium neophytis, nullaqve de vero DEO ejusque cultu genuino, notitia adhuc imbutis, intempestive, si quid legi Divinae suæque religioni adversum commississent, institerunt nuncii & tubæ Zionis istæ. id quod non potuit non ethnicorum in christianos adaugere odium, progressum religionis sustaminare, persecutiones, exilia, perque tot regiones a conversoribus anxie quaesita promovere martyria.

(b) Labore & inedia prope consumtum ad Lallii aedem
diver.

divertisse HENRICUM, cibum sibi denegatum, vi quidem, numerata tamen pecunia, uxori abstulisse, dicitur in orbis Aetoi Rosâ ab ecclesiaste urbis hujus Andr. Hasselqvistio, ante annos plus quam sexaginta, camenis bisce dicatâ.

(c) In determinando anno ejus emortuali non convenit inter historicos. Vastovius annum 1150. Bazius proxime sequentem ipsi fatalem adsignat. Nos Oernhielmium ut tutiorem sequimur.

APHOR. IX.

Sublatus a Kiuloënsi lacu cadaver in ædicula subterranea quadam, pro more temporum illorum conditum & depositum primum (a), mox æquiali solemnitate inde elevatum & ad illum locum, ubi templum *Nousense* (b) & in eo affabre exsculptum ejus sepulcrum hodie visitur, transportatum fuisse, qui hoc tempore in ecclesia obtinuit martyres funerandi mos, inter causas, quæ cultum divinum absolvent, prope præcipuus, nos dubitare non sinit.

(a) *Confr. Rhyzel. de sepult. S. Gotb. P. II. p. 150. Temporaria ejus sepultura, cadavere invento, facta statim videtur in aede illa, cujus rudera etiamnum in Vlistera Kumâensis parorbiae, conspiciuntur; quæ exilia licet & minuta sint, qualia illius in Håga desolati Upsaliensis sacelli: non dubitandum tamen, quin Christianismo ejusque confessorum confessui paucitatisque ævi illius sedis ista quomodocumque suffecerit. Quidquid sit, aedem & septum exile illud, ejusque ad sacra, loco & regione illa peragenda, opportunitatem, testimonium quam-*

vis obsoletae, non tamen exoletae antiquitatis esse existimavimus, conferis Meissen. Seond. X. pag. 5.

(b) Phaleratos funeri condendo praemisisse equos, lampadas signaque praetulisse veteres, imprimis vexillum Christianorum illud (**†** Ryskowapnet) notum est, cfr.

RHIZEL. l. cit. de Sepult. s. G. p. 156. & 158. add. Basnag. bist. eccl. Tom. II. p. 631.

(c) Non onerosam magis, quam operosam pietatem, una cum religione ab exteris invecam, quin sancte observaverint sacrificuli heic loci superstites, & praecuntibus istis, exilis turba eorum, quos religionis assecras sibi, tantillo spatio, colligere potuerint, etiam sine auctore, nemo dubitat.

APHOR. X.

Sepulcrum ejus, utut sanctitatis opinione maxime venerandum, opere tamen & impensis vix ante inclaruisse videtur, quam post seculum unum alterumve, quo episcopus JOHANNES Stub, Parisiensis studii non multo ante rector (a) de condendo, exterorum more, martyris penes se sepulti (b) magnifico monumento consilium agitare (c) & sumtus operi perficiendo colligere coepit.

(a) Parisiis Suevicae juventutis florem sub papismo operantibus studiis dedisse, res est notissima, inque dissertatione de initiis rei literariae in Svethia, pluribus propediem evictum iri considemus. Cur non Romae, licet a papa non sumptu vix inditatae, sed cum Gallis Francisque literarum commercium colere maluerint sub arcto gentes, in ceteris causa esse potest sanguinis cognatio & perinde societas

socialis & civilis vitae communio, quae Franco-Gallis veteris & recentioris aevi cum Normannis, puta Scandianis Vanis atque Vandalis, nullo non tempore intercessissent. Qua super re pererudita eademque gemina dissertatio Profess. BRINGII de originibus Francorum & Normannorum, itemque in Franco Gallia HOTIOMANNUS, ut ceteros in dissert. priore citatos historicos taceam, consuli utiliter & opportunè possunt.

(b) Virgula itaque notari meretur dissertationis de origine & religione Fennorum clariss. Auctor, qui p. 13. monumentum hocce sola fama tantum notum adserit, cum integrum idem a non unius intervalli, sed iterata plurium annorum dominatione hostili, bodie quoque palpandum profect. Ettypon illius, praesidis cura studioque, ante aliquot annos abs Alstrino (Laur.) juniore, viro juvene dexteritatis ingenuae, delineatum in archivo antiquitatis servatur. Sponsorem me dedi ante tres annos, fore, ut incisa aeri imago sepulcri integra opellae ad exitum adductae huic annecteretur, maturandaeque rei isti momentosae magis quam operosae diem & opportunitatem non simplici vice redeuntem sufficere credidi; sed cum per occupationes, nescim quas alias, publico sculptori non fuerit otium concessum operae peragenda illius; nostrae neque paupertinae conditionis sit, quae praecise ad rempublicam pertinent, impendia praestare, ut quam, nomine non alio magis quam isto, ego nunc quoque in pauca confero historiam gestorum hoc orbis Hinricianorum, aequè bonique consulere velis, L. B. remet officiosissime rogatum volo.

(c) JOHANNES, qui tumbam hancce antecessori suo instrui curavit, Stab a VASTOPIO cognominatur. Sed cum non a JUSTENO, nedum vetustiore historico alio, charactere distinctivo eodem a ceteris cathedrae & nominis ejusdem episcopus discriminetur, ab A. episcopo E. BENZELIO jun. locus non praeter rem corruptus audit. Dicitur Praeful idem condecorasse sepulcrum Noulente & quidem MESSENIIO perbibente, lamina aenea. Et id recte quidem. Quisquis enim curiosa, an vero votiva peregrinatione monumentum ipse adspexerit, non a superficie modo imaginem martyris festivè sculptam mox intuebitur; sed subitus circum quaque scenam vitae illius, suis lectam actibus, acrementi & artificii genere eodem expressam inveniet. Cum vero quae superne eminet tabula, extima sui parte arma Tavastiorum priscae gentis, successoris puta MAGNI OLAVI dextrorsum & sinistrorsum repraesentet, ne quae pro JOHANNE publicis literis sunt testata, pro MAGNO vero cenotaphii hujus instauratore, æs ipsum loquitur, in controversiam trahere velle videar, acrementi indomiti & rudioris acquisitionem Johanni: ejusdem vero caelati venustatem religioni liberalitatiq; successoris deberi, pro non incerto affirmaverim. Imaginem verò & religionem divi loquax metalum sequenti elogio prosequitur: O vita commendabilis! o mors desiderabilis! propterque venerabilis hic Pontifex fit similis in gloria Sanctorum. Commenda nos amabilis pater & honorabilis martyr, regi caelorum!

APHOR. XI.

Peracta cæde, facellum ligneum, saltem exile & minusculum exuviis *divi* hujus primum datum fuisse portum, modo diximus. Inibi verò, donec *Noufensis* templi, quæ hodie est, substructio facta fuit, requievit, papæ ævi annales universi consentiunt. Quin, neque aliter res ipsa se habere potuit. Cum enim de monumento, quod hodie lupereft, non nisi tertio post seculo consilia iniri cœperunt, requiem in illo neque, nisi prius evoluta tanto temporis spatio, reliquæ adipisci potuerunt. Quid? quod de præfenti cenotaphio non injuste quis dubitaverit, utrum honore recipiendi funeris *divi* huius umquam explenduerit? Nempe si secum ipsa constant, quæ de translatione reliquiarum *MESSENIUS* perhibet, quod instauratâ templi & urbis hujus cathedra, cineres & ossa *Henrici* die XVIII. Junii anno supra millesimum trecentesimo, argenteo inclusa loculo inter anathemata hujus loci referri cœperint, temporis habita ratione, cenotaphium *Noufente* reliquias *S. HENRICI* sua nunquam conclusisse cryptâ, & perinde ævi illius peregrinationibus neque frequentatum fuisse, res ipsa loquitur (a).

(a) *De ossibus & exuviis Henrici in urbem & templum cathedrale hocce accitis, iisdemque loculo papifico egregie exornato repositis, quæ oculis suis ipse viderit, in Rosa arctoa Prof. HASSELQUIST loquitur. Utrum vero genuina an supposititia fuerint, lectorem certiores idem.*

idem non facit. Quidquid sit, ex brachio S. Henrici
 ἀποστολῆς, cum titulo ultimae antiquitatis, pergamen-
 nae chartae inscripto, inter vetera templi huius analec-
 ta se non multo ante vidisse, testis est ipse dissertationis hu-
 jus Praeses; cui, cum inter fragmina ossium infinite
 multa haec quoque se offerret particula, & mox suc-
 curreret quam sine reliquiis sanctorum heroum, aevi i-
 stius arae & templa consecrari nulla potuerint; imo san-
 ctum magis habitum fuisse locum & hominem quemi-
 bet, quo reliquiarum copia praestantissimarum majore a-
 bundaret; de S. HENRICO Scandianorum primi ordinis
 heroe, ejusque reliquiarum scilicet pro explorato pro-
 pe ipse habet, & una cum ipso nos etiam, quod con-
 tusa & collecta illa, non quae domi sunt ecclesiae solum,
 sed & exteris fidelium partibus muneri multo ante con-
 cessa fuerint. Sancti ERICI reliquiis quid acciderit, quo-
 modo exterorum pietati dono modo, partim etiam prae-
 dae cesserint, in monumentis suis Peringskiöldius II. 53.
 nosque in sequentibus modo dicturi sumus. Veteris di-
 sciplinae placitum quodnam leipsanolatryae & leipsano-
 clesiae isti occasionem dederit, alii viderint. Id com-
 pertum habeo, quod cineribus suis animas martyrum
 semper adesse crediderint, & fortè adhuc credant Roma-
 nenses; inveterataeque opinioni in majus provehendae isti,
 cum vera & sine fraude urna testium veritatis
 horum deficere inciperet, obvia & ignota ossa ab iis-
 dem subiecta & pro veris merisque substituta fuerint. Hinc
 quae de nostri martyris ossibus holoferico saeculo inclusis
 & ad Douglasii perditum regimen usque integris serva-
 tis

ei deinde a monacho regi alii multi perhibent, utrum sine exceptione vera sint censenda, scepticis aqua adhuc haeret.

APHOR. XII.

CUM viderent olim *Christiani* gentilium multos ad fortitudinem inflammari laude & commendatione anniversariâ illorum, qui nobili pro patria morte occubuissent, ne in ecclesia deessent incitamenta ad constanter iustinenda martyria, non natalem martyrum modo, puta diem, qua e vivis excessissent, venerati sunt, sed & umbras & cineres, prout dictum modo fuit, sericis circumdatos velamentis, cultu religioso prosequuti fuere. Illa quæ ἐθελοθρησκείας species, procedente tempore canonizationi pontificiæ occasionem dedit. Canonizatio quid involvat, & quomodo in *solemnem* atque minus *solemnem*, seu quod idem est, canonizationem proprie sic dictam, & beatificationem dispesci soleat, ceu rem in dissertatione de *parallelismo apotheseos veteris & recentioris* ante modo expositam explanatamque transilimus. Gentibus sacra pontificia professis, præcipue vero Fennis & Sveo-Gothis publico cultu honoratum fuisse HENRICUM, sculpturæ, (a) indulgentiales bullæ (b) sigilla, (c) nummi (d) vexilla & litanix (e) quarum in agendis ecclesiasticis frequens mentio occurrit, testes sunt minime fictæ. Quo vero tempore illa in album sanctorum facta relatio fuerit (f), solemnis Romana ne, an vero minor, puta episcopi delegati declaratio quædam sit censenda, fastis illicitū nusquam reperitur.

C

(a) In

(a) In basilica Upsaliensi seriei aulacorum, quibus S. ERICI memoria intexta fuit, insertam etiam fuisse imaginem divi nostri; immo formâ eadem marmorî incutptam una cum elogio: ex cœlo S. Henricus, ab introitu, qui meridiem spectat, hodiernum manifesto quoque conspici, PERINGSKIOELDIUS auctor est. Ne de argentea Holmensi statua ejus, centum & quadraginta librarum, nec non generis ejusdem Aboënsi, & demum decapitati illius sculptura Rendemechensi quid dicam. Verticem præcœsum inibi sinu gestat truncum corpus. Utrum vero fabellam de S. Dionysio, cum amputato capite plus quam miliaris spatio procedente, ante oculos suos haberet hujus nostri operis architectus, aliorum judicium esto. & Parisiensis ecclesiae martyrum monte, studii Parisiensis nostros olim alumnos mythistoriam illam addidicisse, & in usum fusae per nostram gentem superstitionis ejusdem, transferre potuisse, verisimilitudine non caret. Confer sis Peringsk. öld. monum. Upland. II. 128. Spegels Biskops Eröniel. pag. 392.

(b) Devotioni S. Henrici peculiarem in ecclesia Upsaliensi Cappellam institutam, inque illius altari martyris max repositas fuisse reliquias; & demum indulgentiarum, ceu inferiarû, ultro citroque data fide, Reges & clericos & laicos, præcipue vero Petrum Alänning metro:olitanae urbis Senatorem, præter pensiones locatarum aedium, tabernas mercium institorias & demum numeratam pecuniam testamento nuncupasse, Peringskiöldius beat. mem. idem, Upland. anticquitt. parte altera, pag. 13. & 32. quoq; testatur.

(c) Una cum Pastoralî virga, quotquot beneficiis ecclesiasticis,

sticis, prae ceteris digni habiti fuere, pontificalis honoris insigni, annulo, in veteri ecclesia quoque donabantur. In calendario Runico ante sexaginta circiter annos publicis expresso typis, annuli sigillo, juxta cum sceptro episcopali, natalem S. HENRICI expressum quisque videre potest. Illud verò, cum episcopus renunciaretur, a SVERCHERO tributum munus gestamen quomodo amiserit, neque sine prodigio idem recuperatum fuerit, cum ad ea, quae de miraculis dicenda restant, transitum modo fecerimus, pluribus exposituri sumus.

- (d) Nummum S. HENRICI, ceu genii loci & ecclesiae huius, iconem referentem, Aboae cudi fecisse STENONEM SILRILM seniore in expeditione versus Moschos constitutum in thesauro numismatum S Goth. aeris possessor ipse auctor est BRENNERUS.
- (e) Popto Minervae intexere effigies heroum, inque hymnos satiales referre nomina eorum soliti fuere Athenienses. Fabulandi prurigine mendacem Graeciam imitata vetus Roma, imagines & statuas divorum in pompa Circensi suâ circumferre non minus illa solebat. Ad carminalia cultum & religionem sanctorum in ecclesia papaea quoque descendisse, & si qui essent, qui nutu gestuque sacra missatica violare sustinerent, non nisi severissima persoluta poenâ, culpam expiare potuisse, qui oppidi Kopingensis historiam consignavit, auctor clarissimus L. L. Svethicar. pluribus exemplis probatum ibi. quo cum Binghamus de enthronisticis precationibus conferri potest. HENRICO verò in hemisphaerio boreali hocce primae magnitudinis lumini, supplicationes ejus generis crebro

factas & debiteratas fuisse per celebres festosque dies illius (döds och stinkliggnings högtider / die XIX Januarii & XVIII Junii) cantata ode subsequens satis apte demonstrat.

Cætus noster lætus esto,
 Pro Henrici sacro festo,
 Quem elegit, quem dilexit,
 Quem ornavit, quem erexit
 Divina benignitas.
 Ortus in Britannia,
 Pollens Dei gratia,
 Supernâ providentia,
 Pontifex efficitur.
 Clarus in Upsalia;
 Demum pro Justitia,
 Decertans in Finlandia,
 Pugil Christi moritur.
 Miris signis & variis
 Sanctum suum prædigiis,

Declarat venerabilem,
 Deum verum, quem coluit
 Amavit atque docuit,
 colendum & amabilem.
 Martyr DEI jam laborum
 Et mercede tormentorum
 Summo bono, sine metu,
 Et sanctorum fruens cætu,
 In æterna gloria.
 Te laudantem nostrum cætū,
 Et in tua laude lætum,
 Fæe in cætu Angelorum,
 Sempiterna beatorum
 Perfrui lætitia!

(f) Canonizatio S. HENRICI, quo consule, seu verius pontifice Romano, facta fuerit, admodum inter se dissentiunt scriptores. Peringskiöldius ab ADRIANO papa II, qui Nicolai Albanensis sub nomine gentilitio, episcopum Upsaliensem eundem paulo ante consecraverat, anno caedem proxime sequenti in divos relatum autumat. Erat, non nego, pontificum ævi utriusque curare cultum divinum, inque divorum numerum referre, qui propter merita divinis honoribus digni judicabantur. Ast cum pro ADRIANO papa, apothecos HENRICI auctore & præmotore testem non adducat idoneum aliquem, ne qui-

quidem **VASTOVIUM**, quem unice sequitur; ad scopum propius collineasse hastam dixerimus **OERNHIELMIUM**, testem de pontificibus aevi illius, quod non contenti tantillo temporis spatio, longum magis intervallum depoposcerint ad explorandam certitudinem & frequentiam miraculorum; quae ad obtinendum id genus iumortalitatis, via in Latio unica eademque anfractuossissima existerit. Igitur ambagis & perplexitatis longae illius non ignarus Messenius, **BONIFACIO** papâ sedente, post annos **CXL** primum elogio beati nostrum donatum fuisse censet. Nos, siquidem, una cum translatione reliquiarum, miraculis aevi illius multo ante inclaruisse, & perinde festivitatem & cultum nominis **HENRICI** aetatem **BONIFACII** antevertisse novimus, de eodem neque dubitavimus, quin ante illum papam, minimum seculo medium currente tertio decimo, Romanae sanctitatis auctoritate illâ condecoratus fuerit. Confer sis **BENZEL**. monum. pag. 36. & 37. ubi episcopi **Aboënsis** natione **Vestro-Gothi**, medianteqve illo, miraculi a sancto nostro in **Vestrogotbis** patrati; mox vigiliarum, invocationis, intercessionis & festivae auditionis illius mentio injicitur. Ante vero **Bonifacium** multo, epocham **W. Gothorum Finlandiae** episcoporum expirasse, chronicorum fide tantum non omnium ecclesiae hujus, partem constat.

APHOR. XIII.

Cum in claustris & cellis monachorum bonarum artium ratio & exercitium pridem omne prope lateret, neque res alia magis cordi esset iis, qui

qui ad pietatis & honesti amorem iuventuti faciem præferrent, quam ut revelationibus, apparitionibus & confectis prodigiis auctoritatem ordini suo conciliarent, corruptelis non unius generis incestati fuere discentium animi; certe orbis historia vix sine vitio aliqua ad posteros transmissa tuit. Hinc qui ecclesiæ Sveo-Gothicæ conditionem ævo illo, quo *HENRICUS* floruit, consideraverit, narrationes *εποποιήσας* multas rerum gestarum & vitæ memoriæ illius se se infudisse, in prodigium vix unquam trahet. Nos certe pudet & piget, quod de miraculis divi hujus, tot anicularum lucubrationes in locum veritatis suffectæ sint, imo puderet ipsum quoque, si mortalitatis sensus iterum subire, illaque mediante cœca pietate, quantum Christianismo dedecori accesserit, juxta pervidere posset. (a)

(a) *Miraculorum a S. HENRICO patratorum syllogen. u. no intuitu, cui adspicere ocium fuerit, ER. BENZELIUM ex rubræ vallis Brabantino codice vetusto, conferre potest monum. eccl. pag. 33. seqq. Quæ de pontificali bireto, ab occifore capiti applicato, & cum testa, non sine carnis cutisque exulceratione cohaerente, ibi differuntur, quia vetustatis velo turpitudinem diu velant, in præsentia non moveo; neque de gloriosi martyris digito abscisso & corvi crocitantis indicio una cum annulo, in quadam glaciei particula verè abs cœco viso sublatoque (Nettelbl. bibl. Sp. 1. pag. 65. f.), quidquam adicimus, postquam inde a papatu sphinge illa, ceu sigillo, auctoritati & securitati actorum suorum*

rum prospectum voluere, qui sacerdotii ecclesiae hujus supremam praefecturam gerunt. De annulo & digito illud saltem monendum, quod pollicis S. ERICI regis idem fatum acciderit, cum eundem Torlacus e Norvegia pontifex quidam (Peringik. mon. M. pag. 158.) praecidisset. Nempe eundem sacras praedas agentem & in patriam redire anhelantem tempestates non ante remisisset, quam sacro sanctas reliquias palam remisisset, in metropoli Johannes Magnus testis est. Sed quid quaeso! causae subest, quod non annulus HENRICI, tantae venerationis clenodium in posteritatem incolumis transierit? Certe excusari mihi non posse videtur oscitantia eorum, quos cimeliorum eccles. custodes esse voluit antiquitas. De miraculo operose loquuntur universi, item de annulo miraculose servato, Cur verò de annulo, teste miraculi ad posteros transmissio aut certè transmittendo ne gry quidem egerint, certe non vacat suspitione, cui uti potuere, ita quoque debuissent praevenire, (si aetati posthumae candidè & sincere consultum voluissent. Multò enim facilius illud opulentiae genus, quam carnum & obsoletarum rerum aliarum factores eripi vermibus, ostentationique conservari potuissent. Romæ in morte pontificum diffringi solere annulum piscatorium, ne papae de novo electores futuri se quocunque modo obligatos putent ad nominandum ex illa gente successorem cui ante modo collata fuissent muneris insignia ista (confer HOEBERGS danska histor. tom. II p. no. 290.) Eodem instituto utrum repertum nostri pontificis annulum mox abolererint ordinis sui sacrificuli, eorum,

qui

qui in antiquitatibus hisce, me ipso, sagaciores sunt, iudicium esto.

Quae superstitionibus strenue & cum effectu propagandis supplementa miraculorum adiecit seq̄dior actas, antequam ad ea, quae supersunt enarranda digredimur, recensere neque pigebit. Praeter cellam ligneam miraculose servatam & condendis hodie cerealibus bonis cœnisque subservientem (conf. pag. 6.) a Noulensi templo rivoque non procul, in naturali saxo serpentis simulacrum religiosae peregrinitati, a moleste credulis loci inhabitatoribus monstrari solet. At cum ludentis naturae prospectus idem parum aut nil distet à venarum spiris & vestigiis illis, quae rupes & prona montium passim & ubique percurrere solent, quid de prodigio illo censendum sit, qui quid intersit inter ea, quae ad scenæ ostentationem, quam ad fidem aptiora sunt, distinguere norit, non e longinquo videt. Interim, quae in insula Melitensi PALLE fata acciderunt, eadem nostrarum gentium Apostolum quoque mansisse, eundemque omni sine incommodo valetudinis excussam manu viperam monticulo impigisse, nonnulli sunt, qui pro persvasissimo habent; imo si qui sint, qui inversae narrationi per omnia assentiri nolunt, Zeli excessum suum versus eisdem exere non intermittunt. Sed qua in re a MUHLIO, Cimbro Doctore Theologo admodum dissentire sunt censendi, qui miraculorum fingendorum cacoethen Vastovianam sacrilegam audaciam appellat; & in illius nupera nitidaque editione vitis id unum desiderat, quod, quae nostrati ecclesiae facta sunt convitia, p. m. editor libri illius

illius, teli genere eodem, quo auctor usus est, commodum non retulerit.

hujusmodi verò sequioris aevi plebejis narratiunculis non immerito accensemus, quae de cadaveris, per desertis & inculta, juvencorum ministerio indomitum, abs Kiulâensi palude ad Noufis usque portentosa subvectione circumferuntur. Tintinabulis aevi illius religiosi debere, SAXONISQUE de Torchillo Adelfar, ejusque per terras, per saxa, per ignem transvectione, fabulosissime narrata aemulari, non perplexe quisque videt. Quisquis autem lepidissimi commenti illius apparatus locupletem & plenum magis perspicere auct, Hasselqvittium in rosa ante citata, & ex illo Nettelbladium in Bibliotheca S Goth. part. 1. pag. 66. conuenire poterit, suaeque putidiuscularum rerum curiositati opportune satisfactum videbit.

APHOR. XIV.

Verum non satis erat textilia magnifici operis, columnas & statuas cum elogio, memoriae Divo inscribi consecrarique. Cui patronus (a) interque Deum & homines mediator muneribus (*) ad cultum & honorificentiam aliis in super, domi (b) forisque (c) prosequendus erat.

(a) Post receptam publica praxi invocationem sanctorum, divos inter se sortitos fuisse regiones & civitates; imò familias & status, & singulos homines in ecclesia papæ suum quemque genium habuisse auxiliatorem & tutelarem, satis notum est. De nostro sancto, quo certius constat inter divos majorum gentium eundem relictum fuisse, tanto ad illius res gestas vegetandas, insi-

gnia plura quoque collata inveniuntur. Salutavit un-
 versa ecclesia S. Gothica eundem incolumitatis suae custo-
 dem, omnisque fortunae vertentis aderruncum; sed ita ut
 prae ceteris regionibus Fenningia eundem suae religio-
 nis palladium, suorum consiliorum adiutorem, quasi quo-
 dam proprietarii nexu vindicaverit. Neque damno ali-
 cui fuit cura & providentia ista HENRICO. Etenim
 in illius honorem missas speciales sacerdotibus provin-
 ciae Upsaliensis, cujuscumque eminentiae & conditionis,
 imperatas fuisse legimus (Nettelblads bibl. S. G. II. p.
 139.) Penes nosmet non illius nomini & custodiae tem-
 plum cathedrale dedicatum modo, & per cancellos sepulcri
 aut si dicere mavis portatilis capellae illius, aureae
 argenteaeque oblationes factae fuerunt ad expiendam pri-
 stinae caedis memoriam; verum in solemnitatibus, utri-
 usque festi illius, nec non ecclesiae emcaeniis junctum
 praelatis & ceteris canonicis juxta quoque, ut proces-
 siones anniversarias sollicite instituerent, celebritatiqve ista
 frequentes interessent; spe facta unius stope vini ex
 cellario sancti HENRICI abs singulis potiundi, qui in
 illis festivitatibus non tunicati sed cappati h. e. toga
 honoratiore induci comparerent. Confer sis Almundi &
 Eighth histor. Salani pag. 135. seqq. item Conradi Butzes
 episcopi ex archivo antiquitate depromptum statutum, cujus pe-
 nes se apographum servat dissertationis hujus praes.

(*) Visitur etiamnum loco muroque cum sacratio conti-
 nente, ligneum, sed affabre sculptum Divi nostri simu-
 lachrum, cum percussoris sui ad pedes prostrati iconae. Ab-
 est in propinquo humidum reliquiarum repositoryum, fer-

reis munitum clavis, per quos donaria sua pridem religio prisca ingerebat. Auri, pecuniae, & aliarum rerum pretiosissimarum in sepulchra illationem, populis pluribus fuisse familiarem, passim loquuntur annales. Ab OTHINO ejusque Druidibus in Svethiam olim inveciam fuisse lucrosam theologiam istam, Sturlonides neque dissimulat. Russorum religionem quamvis à superstitiosis ritibus hodie purgare instituit, quae cum imperio est, hodierna AUGUSTA, ad suorum sepulchra gentem non ita multo ante tamen nummos quoque projecisse, in multis auctor est Qvenstedius. Nostri sub papatu majores, abs sacrificiis illius cultus instauratoribus, an vero Russis, sedium, quas ipsi tenent, priscis inhabitatoribus desuperint, explorati nil dicendum habeo. Id scio Othiniani numinis, una cum imperio, cultum in Holmgardiam, quae patet omnem, ex Svethia transmissam, Upsalensique domino & dynastae, fiduciaro jure isthanc olim devinctam fuisse. Illam quam antiquitatem gentis atque religionis brevi, quod speramus, expediet nostratum civium rarioris ingenii nonnemo, qui veteris Holmgardiae memorabilibus colligendis enucleandisque hodie vacat.

(b Ut aequando praemiorum, quorum jam ante compotes facti fuissent martyres, socii & conjortes evaderent, qui vitam mortalem etiamnum viverent, peculiaris sanctum tutelarem habuisse singulos saepe, quem accensis luminaribus & nullis non invocationibus suavissime observarent, ante modo diximus, & si divinorum officiorum superioris aevi institutiones percur-

rere res tanti esset, certe non dubitamus, quin colli-
 gi inde innumera possent, quae circa cultum HENRI-
 CI superstitionissime observata fuerunt. In rem praesen-
 tem, quod ad ecclesiae Fennicae obnoxios atque devotos,
 satis erit testamenti particulam recitare, & quantum a-
 nimae suae curationi in Henrici patrocinio positum ex-
 istimaverit procerum generis nostrae non nemo, animad-
 vertere. Praemissis praesmittendis, testator inquit: **J**
hafwer jag HENRIC CLASSON Riddare / långliga
 för fjerom åhrom / i mine wålmacht och hålbråg-
 do / warit betänktande om mitt Siälagagn och
 Testamente af them tingom min mildaste Herre/
 Skapare och återlöfware migh otwårdigan tilhöcht
 hatwer. Och giör jagh nu Gudh til heders /
 Jungfru Maria och alt Himmelrikis härskap / mitt
 Testamente / och skickar thet efter min älskete
 hussfru Lucia Olofs dotter / och flere mine wän-
 ners råde / med wittskap och fullom skälom / antä
 at jag är fræcker til min kropp / efter Gudz mil-
 de och wålsignade wilja / i så måtto här efterföl-
 ier. Först / så befaller jag i mins Guds mi-
 skundsamliga händer min fattiga Siäl / biddandes
 innerlig Guds grundlösa misskund / hans wårdiga
 moder Jungfru **MARJA** / och min helga Patron **S. te**
HENRICUM, at the wårdigas bestärma min fattig-
 ga Siäl ifrån minom owännom i hennes ut-
 färd / och til min wsta kropp / som af jord är
 skapat / och i jord skal wändas / beder jag ödmiu-
 telig / och tigger i Gudz namn / af wördigom
 Fader /

Sader/ min Kläraste Her Biskop **DEUS** i Abo, Lägerstad i helge lekame Chor i Abo Rytckia / och till samme Chor gifwer jag mitt bästa sölsbälte för gylt ic. *De custode Angelo promiscue culto & compellato eodem, ingeminata precandi formula haec quoque loquitur: Omnipotens, sempiterna DEUS, qui beato HENRICO martyri Tuo largitus es palmam: eius quælumus meritis & precibus, gratiam nobis largiære & gloriam per Dominum nostrum etc. Haec quamvis prolixiora omnia, adduxisse non nocebit tamen, ut quibus ritibus majores sua sacra obierint, & quam a papisticis illis evangelica nostra longe distent, non e longinquo quisque videre possit.*

- (c) *Ad mercaturam, ad judicia & leges accipiendas, nec non lites dirimendas, basilicas suas cives & rustici Romæ olim, statim diebus convenere. In Olympicis neque alio sine veteres Græcos confluisse, tralatitium est. Apud ceteras gentes, etiam majores nostros, ethnicismo durante, mos idem invaluit. In Fenningia post receptionem factam utriusque festi Henrici inter deuvæ nueras, ista duo tempora celebrandis nundinibus antiquitas imprimis dicata esse voluit, idque non distractio- ni mercium, quæ huius sunt seculi solum, sed & religionis mangonio, cujus, quam fluxarum mercium negotiatores laici, non minus sordidi institores fuere eiusdem ætatis sacrificuli. Hodie quamvis sacrificiorum & indulgentiarum omnis in nostris nundinis mentio obsoluit, in calendario tamen anniversaria observatione, sub eodem nomine Aboæ & Oerebrogiæ recurrere, inque iis dem.*

dem non merces quaesui proflare modo, sed & rusti-
 carum & urbanarum, imo ecclesiasticarum quoque rerum
 ordinandarum commoditatem, festo fervente illo, pristi-
 num in modum, quorum interest, sectari solere, usus
 ipse loquitur.

(d) Eo processit superstitio & religionis nimietas olim, ut
 sanctis diversorum nominum, feudi beneficia non unius
 generis insuper offerrentur & reciperentur, ut servitiis
 vivorum tanto sollicitius invigilarent. Praefecto feu-
 dali Romano omnia orbis regna & quidem primario
 Angliam vectigalem fuisse, chronica illius ecclesiae testan-
 tur. S. HENRICUS ex Anglis oriundus, Finlandiae uni-
 versae & quidem praecipue Aboënsis ecclesiae patronus
 suas possessiones, sua rustica praedia habuit, quae pro-
 prietario jure ipse, usufructuario vero vasalli & cli-
 entes ejus sibi arrogavere. S. Henrichs Landbönder
 dicebantur coloni mancipis facti arvo nostro. Subur-
 bana villagia mercenariam operam subtractioni aedis sa-
 crae, templariorumque usui canonicorum alternis diebus
 exhibuere. Ceteris censitis bonis mensaibus, quod ad
 usumfructum, annumeratum quoque fuisse frumentariae
 molae machinamentum Hallisense, tabularium antiqui-
 tatis archivi, inque illo Aboënsis registri excerptum
 quoddam, nos non ignaros esse voluit.

APHOR. XV.

Quandoquidem in orientalium partium harum
 infidelibus non fixas alicubi sedes habuit HEN-
 RICUS, verum per loca quaecunque, quibus appa-
 reret spes subjiciendæ CHRISTO gentis alicujus, li-
 bere

bere volabat (a) non ordinarie episcopum Aboensem, sed apostolum, quamvis degeneris ævi, eundem salutandum esse existimamus. (b).

(a) De clericorum, ex concessione papae, libero volatu, conferis NETTELBLAD, Biblioth. Suetth. III, p. 28. not.

(b) Quamvis recentioris ævi chronica nulla non institutionem cathedrae hujus, HENRICO, ceu protomartyri ecclesiae hujus, adscriptam velint, more, quo institutorum civilium primordia ad heroes & divos referre, legislatoribus præcis, moris esse solebat: Nihilominus tamen, cum (a) quae post Henricum invaluit ecclesiastica regni divisio, vivente illo, nulla adhuc introducta fuit.

(B) In Finlandia gentili neque adhuc existeret tam numerosa seges clericorum ut pontificali cum potestate, eidem præfici unum aliquem opus esset, ne de eo (γ) quid dicam, quod bullae papales ad manus plures sint, ex quibus, extincto HENRICO, ecclesiam prope dissolutam hanc ipsam antistiti Upsaliensi paruisse constat (Vastovii vit. aqvil. edit. Colon. pag. 15. 161.) Hinc quid non relate & singulariter certi alicujus loci episcopum, sed apostolum, hoc est, orbis præconem eundem egisse urgent, inter officias ævi illius, ad veritatem septum & securum magis iter tenere sunt censendi.

Til Höglärde Herr CANDIDATEN,

Mär EDERE mogna wett yr mödret letat fram
Hwad wi än längtat se om HENRIC, Biskop lärde/
Som wantron rota ut/ hwar i wår Fäder närde;
Lå bör mig tyckes/ wist/ ER slit at sådant fram

Hopleta med beswär och sedan hyssa snyggt/
Med loford och beröm/ samt tacksamhet bemötas;
Skönt thet är ringa lön för mycken tid/ som nötas
Måll' i et arbet'/ thet thet warit swårt, och drygt.

För min del kan jag ej förtiga/ det jag har
En särdeles fågnad at se EDERE til målet hinna/
Som min förkofring hast i dunt och troget siene;
Hwarhos jag önskar/ at ej himm'len undandrar

En rik belöning; men bl dt wårdes låta skie/
At ER priswärda slit och stads' osparda möda
En önskelig lyckos frucht utaf sig måtte föda/
Och J ER wälgång må uti jennu grönsto se!

Rädeliga lemnat
af
Herman J. Heintzius.